

Kentsel Kimliğin Güçlendirilmesinde Yeşil Altyapının Rolü: Cumhuriyet Dönemi Ankara Örneği*

The Role of Green Infrastructure in Strengthening Urban Identity: The Case of Republican Era Ankara

Meltem GÜNEŞ TİGEN¹, Şükran ŞAHİN²

Özet

Bu çalışma, Cumhuriyet Dönemi Ankara'sında kentsel kimlik ile yeşil altyapı arasındaki ilişkiyi inceleyerek kimlik temelli bir yeşil ağ planı modeli geliştirmeyi amaçlamaktadır. Çalışmada, tarihî ve kültürel öğelerle uyumlu bir yeşil ağ sisteminin, kent kimliğini nasıl güçlendirebileceği ele alınmıştır. Ulus Tarihi Kent Merkezi'nde açık ve yeşil alanların azalması ve parçalanması nedeniyle hem ekolojik hem de sosyal açıdan sürdürülebilir bir yeşil ağın oluşturulması önerilmektedir. Önerilen modelde, Atatürk Bulvarı ve Ankaray Metro Hattı iki ana bağlantı koridoru olarak belirlenmiş, çalışma alanında tanımlanan potansiyel yeşil alanların ve açık alanların birbiriyle uyumlu hale getirilmesi sağlanmıştır. Bu bağlamda, Ankara Yeşil Kuşak Projesi, Atatürk Orman Çiftliği, Kazan ve Mogan Gölü gibi önemli doğal alanların kent dokusuna dâhil edilmesi hedeflenmiştir. Ayrıca, yeşil ağın akarsu koridorları ve diğer doğal öğelerle bütünleşmesi, ekolojik sürekliliğin korunması ve kentteki rekreasyon alanlarının artırılması açısından önemli görülmektedir. Bu çalışma, Ankara'nın kentsel kimliğini destekleyen, ekolojik dengesini güçlendiren ve yaşanabilir bir kent dokusu oluşturmaya katkı sağlayan sürdürülebilir bir yeşil ağ planı sunmaktadır. Önerilen model, kent planlamasında uygulanabilir bir çerçeve sunarak yeşil altyapının kentsel kimlik üzerindeki etkisini ortaya koymaktadır.

Anahtar Kelimeler: Kentsel kimlik, yeşil altyapı, yeşil ağ planlaması, rekreasyonel bağlantılılık, Cumhuriyet Dönemi Ankara.

Abstract

This study aims to examine the relationship between urban identity and green infrastructure in Republican-era Ankara and develop an identity-based green network planning model. The study explores how a green network system, aligned with historical and cultural elements, can enhance urban identity. Due to the loss and fragmentation of open and green spaces in the Ulus Historic City Center, the creation of a sustainable ecological and social green network is proposed. In the proposed model, Atatürk Boulevard and the Ankaray Metro Line are identified as the two primary corridors, ensuring the compatibility of potential green spaces and open areas. Accordingly, the model aims to incorporate key natural areas, such as the Ankara Green Belt Project, Atatürk Forest Farm, and Kazan and Mogan Lakes, into the urban fabric. Additionally, linking the green network with river corridors

¹Namık Kemal Üniversitesi, Güzel Sanatlar, Tasarım ve Mimarlık Fakültesi, Tekirdağ

²Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesi, Ankara

ORCID:

M.G.T.: 0000-0001-5487-5548

Ş.Ş.: 0000-0002-3730-2534

Corresponding Author:

Meltem GÜNEŞ TİGEN

Email:

mgunes@nku.edu.tr

Citation: Güneş-Tigen, M. ve Şahin, Ş. (2025). Kentsel kimliğin güçlendirilmesinde yeşil altyapının rolü: Cumhuriyet Dönemi Ankara örneği. *Journal of Humanities and Tourism Research*, 15 (1), 126-139.

Submitted: 08.02.2025.

Accepted: 04.03.2025

* Bu çalışma, Güneş (2017) tarafından yürütülen doktora tezinin bulgularına dayanılarak geliştirilmiştir. Güneş, M. (2017). Yeşil ağ planı ile kentsel kimlik arasındaki etkileşimin yeşil altyapı bağlamında incelenmesi: Ankara ili Cumhuriyet dönemi örneği (Doktora tezi). Ankara Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı.

and other natural features is proposed as a key strategy to preserve ecological continuity and expand recreational spaces. This study presents a sustainable green network plan that supports Ankara's urban identity, strengthens ecological balance, and contributes to a more livable city structure. The proposed model provides a practical framework for urban planning, demonstrating the impact of green infrastructure on urban identity.

Keywords: Urban identity, green infrastructure, green network planning, recreational connectivity, Republican-era Ankara.

1. GİRİŞ

Kentleşme, küresel ölçekte hızla devam eden ve ekonomik, sosyal, çevresel dinamiklerle şekillenen bir süreçtir. Birleşmiş Milletler'in (United Nations, 2018) Dünya Kentleşme Beklentileri Raporu'na göre, 2050 yılına kadar dünya nüfusunun %68'inin kentlerde yaşayacağı öngörülmektedir. Bu durum, özellikle büyükşehirlerde artan nüfus baskısı nedeniyle kentsel ekosistemler üzerinde ciddi bir tehdit oluşturmaktadır (Pauleit et al., 2017; Wickenberg et al., 2021).

Geleneksel kentleşme süreçleri çoğunlukla gri altyapıya (yollar, binalar, kanalizasyon sistemleri ve diğer yapısal unsurlar) odaklanmaktadır (Mell, 2020). Ancak bu yaklaşım, uzun vadede ekolojik sürdürülebilirliği sağlayamamakta, doğal alanların azalmasına ve biyolojik çeşitliliğin kaybına neden olmaktadır (Benedict & McMahon, 2006; Hansen & Pauleit, 2014). Son yıllarda, kent kimliği ve sürdürülebilir kentsel gelişim arasındaki önemi artmış, doğa temelli çözümler kentsel planlamanın temel bileşenlerinden biri haline gelmiştir.

Kent kimliği, fiziksel çevre, tarihî miras, toplumsal bağlar ve doğal peyzaj öğeleri gibi unsurların oluşturduğu bütüncül bir yapıdır (Lynch, 1960; Relph, 1976). Yeşil altyapı ise kentsel ekosistemleri korumakta ve bir kentin kimliğini destekleyen mekânsal ve kültürel bileşenlerle bütünleşmektedir (Carmona, 2019). Bu bağlamda, kent kimliğinin korunması ve geliştirilmesi için doğal ve kültürel peyzaj unsurlarını kapsayan stratejik planlama yaklaşımlarına duyulan gereksinim giderek artmaktadır.

1.1. Çalışmanın Amacı ve Önemi

Bu çalışma, Cumhuriyet Dönemi Ankara'sında kentsel kimlik ile yeşil altyapı arasındaki ilişkiyi inceleyerek, kimlik temelli bir yeşil ağ plan modeli geliştirmeyi amaçlamaktadır. Güneş (2017) tarafından yürütülen doktora tezinin bulgularına dayanarak geliştirilen bu model, tarihî ve kültürel öğeler ile açık ve yeşil alanların ilişkilendirilmesini sağlayarak Ankara'nın kentsel kimliğinin korunmasına ve geliştirilmesine katkıda bulunmayı hedeflemektedir.

Cumhuriyet Dönemi'nin modernleşme süreciyle şekillenen Ankara, kent kimliği açısından tarihî ve kültürel peyzaj öğeleriyle öne çıkmaktadır. Ancak, artan kentleşme baskısı, özellikle Ulus Tarihi Kent Merkezi'nde açık ve yeşil alanların azalmasına ve parçalanmasına neden olarak, kentin ekolojik ve kültürel sürekliliğini tehdit etmektedir. Bu bağlamda, çalışmada, yeşil altyapının kent kimliğini nasıl destekleyebileceği ve kentsel ekosistemlerin sürdürülebilirliği açısından nasıl katkı sunabileceği araştırılmaktadır.

Bu çalışma, kent kimliği ile yeşil ağ planlamasının kesişim noktasına odaklanan özgün bir yaklaşım sunmaktadır. Daha önce yapılan çalışmalar genellikle yeşil altyapıyı ekolojik ve rekreasyonel boyutta ele almışken, bu çalışmada yeşil alanların kent kimliği üzerindeki etkilerini detaylı bir biçimde değerlendirilmektedir.

2. KAVRAMSAL ÇERÇEVE

2.1. Yeşil Altyapı ve Kent Kimliği

Yeşil altyapı, ekolojik, sosyo-kültürel ve ekonomik bileşenleri bir araya getirerek doğa temelli çözümleri kent planlamasına entegre eden bir sistemdir. Avrupa Çevre Ajansı'na (EEA, 2021) göre,

yeşil altyapı, doğal ve yarı doğal alanları birleştirerek biyoçeşitliliği koruyan, su yönetimini optimize eden ve kent içindeki ekosistem hizmetlerini sürdürülebilir kılan bir yapı oluşturmaktadır. Bu kapsamda, parklar, yeşil koridorlar, ağaçlandırılmış alanlar, yeşil çatılar, yağmur bahçeleri ve kent içi su yolları gibi farklı ölçeklerdeki unsurlar yeşil altyapının temel bileşenleri arasında yer almaktadır (Benedict & McMahon, 2006; Radström, 2011).

Yeşil altyapının kentlere sağladığı başlıca katkılar şunlardır:

- Ekolojik ve İklimsel Faydalar: Kentsel ısı adası etkisini azaltmakta, karbon depolama kapasitesini artırmakta ve mikroiklim düzenlemesine katkı sunmaktadır (Gill et al., 2007; Hansen & Pauleit, 2014).
- Sosyal ve Sağlık Açısından Katkılar: Yeşil alanların varlığı, kent sakinlerinin psikolojik ve fiziksel sağlığını iyileştirmekte, açık alan kullanımını teşvik etmekte ve sosyal etkileşimi artırmaktadır (Tzoulas et al., 2007; Lennon, 2015).
- Ekonomik ve Mekânsal Faydalar: Yeşil altyapıya yönelik yatırımlar, mülk değerlerini yükseltmekte, ekoturizmi teşvik etmekte ve kentlerin rekabet gücünü artırmaktadır (Mell, 2020).

Kent kimliği, bir kentin fiziksel, kültürel, tarihî ve sosyo-ekonomik özelliklerinin oluşturduğu, toplum tarafından algılanan bir bütünlük olarak tanımlanmaktadır (Lynch, 1960; Relph, 1976). Kent kimliğinin temel bileşenleri şunlardır:

- Fiziksel ve Mekânsal Yapı: Tarihi binalar, anıtlar, meydanlar ve kamusal alanlar gibi kente özgü mekânsal unsurlar kimliği güçlendiren öğelerdir (Relph, 1976; Carmona, 2019).
- Sosyo-Kültürel Unsurlar: Kentte yaşayan toplulukların gelenekleri, yaşam tarzları ve toplumsal etkileşimleri, kentsel kimliği oluşturan önemli faktörler arasında yer almaktadır (Norberg-Schulz, 1980; Kavaratzis & Kalandides, 2015).
- Doğal Çevre ve Peyzaj: Kentin topoğrafik yapısı, su kaynakları, ormanlık alanları ve yeşil dokusu, kent kimliğinin temel unsurlarından biri olarak değerlendirilmektedir (Carmona, 2019).

Kent kimliğinin korunması, kentlerin tarihî miraslarını yaşatmalarını, sosyal bağları güçlendirmelerini ve sürdürülebilir bir yaşam ortamı sunmalarını sağlamaktadır. Ancak yoğun kentleşme süreçleri, plansız yapılaşma ve çevresel tahribat gibi faktörler kent kimliğini tehdit etmektedir (Pauleit et al., 2017; Wickenberg et al., 2021).

2.2. Yeşil Altyapı ve Kent Kimliği Arasındaki İlişki

Yeşil altyapı ve kent kimliği arasındaki ilişki, mekânsal, ekolojik ve toplumsal dinamikleri içeren çok boyutlu bir yapıya sahiptir. Yeşil altyapının uygulamalarının kent kimliğini güçlendirme potansiyeli aşağıdaki bileşenler çerçevesinde ele alınmaktadır:

- Mekânsal Sürekliliğin Sağlanması: Yeşil koridorlar ve bağlantılı yeşil alanlar, kentsel mekânın parçalanmasını önleyerek, kent dokusunun bütünlüğünü korumakta ve algılanabilir bir kent kimliği oluşmasına katkı sunmaktadır (Beatley, 2016; Pauleit vd., 2017).
- Tarihî ve Kültürel Peyzajın Korunması: Yeşil altyapı planlamaları, tarihî meydanlar, parklar ve kültürel miras alanları ile bağlantılı hale getirilerek, kent hafızasının sürdürülebilirliğini desteklemektedir (Gulsrud et al., 2018).
- Toplumsal Bağların Güçlendirilmesi: Kamusal yeşil alanlar, sosyal etkileşimi teşvik ederek kent kimliğinin dinamik bir yapı kazanmasına yardımcı olmaktadır (Carmona, 2019; Wickenberg et al., 2021).

2.3. Ankara Örneği: Yeşil Ağ Planı ve Kent Kimliği

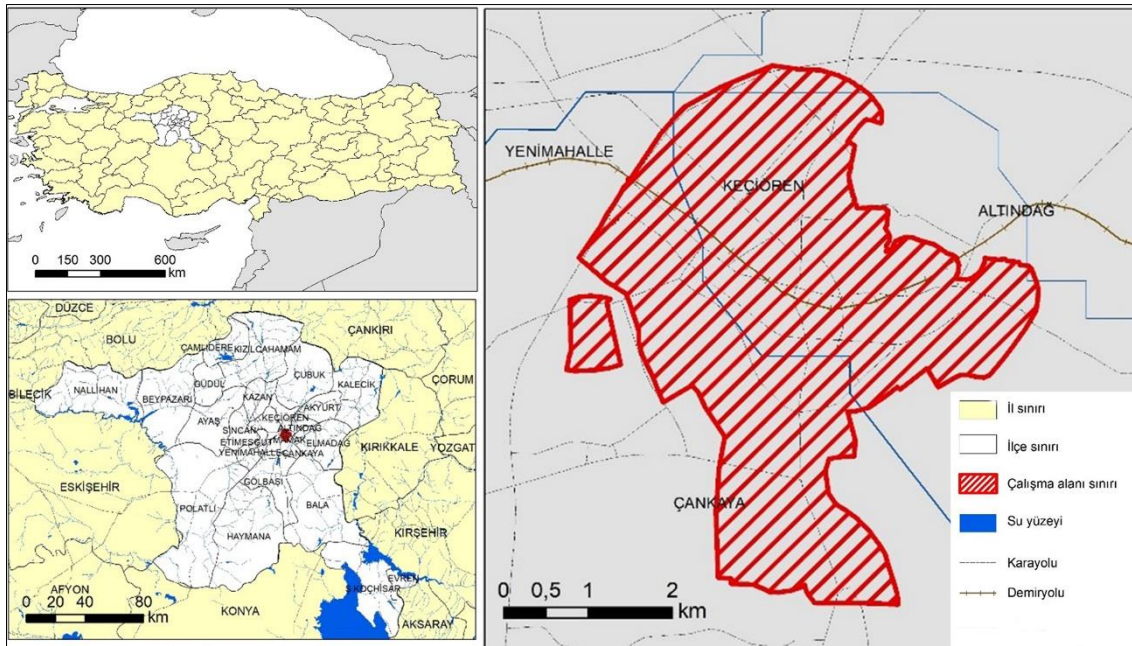
Ankara, Cumhuriyet Dönemi'nin modernleşme süreci çerçevesinde şekillenmiş, tarihî ve kültürel peyzaj unsurlarını barındıran önemli bir kenttir. 1923 yılında Türkiye'nin başkenti olarak ilan edilmesiyle birlikte, kent planlamasında modern ve sistematik bir yaklaşım benimsenmiş, ancak

zamanla kentleşme ve mekânsal büyüme süreci yeşil alanların giderek azalmasına neden olmuştur. Özellikle Ulus Tarihi Kent Merkezi, Ankara'nın tarihî ve kültürel kimliğinin temel bileşenlerinden biri olarak ön plana çıkmaktadır. Ancak artan kentleşme baskısı, plansız yapılaşma ve altyapı yatırımlarının yoğunlaşması, bu bölgede açık ve yeşil alanların azalmasına ve parçalanmasına yol açarak kent ekosisteminin sürdürülebilirliği açısından risk oluşturmaktadır.

Bu çalışma kapsamında, Ankara'nın mevcut yeşil alanları ile potansiyel bağlantı noktalarının belirlenmesi ve kentsel ölçekte sürdürülebilir bir yeşil altyapının geliştirilmesi hedeflenmektedir. Bu bağlamda, yeşil ağ planlamasının, kent kimliği ile nasıl bütünleşebileceği ve Ankara'nın tarihî dokusunu nasıl destekleyebileceği tartışılacaktır.

3. MATERYAL VE YÖNTEM

Bu çalışmanın temel amacı, Ankara'nın Cumhuriyet Dönemi sınırları içerisinde yer alan tarihî ve kültürel öğeler ile açık/yeşil alanlar arasındaki ilişkiyi esas alarak, kent kimliğini güçlendirecek bütüncül bir yeşil ağ plan modeli geliştirmektir. Çalışma alanı, Ulus Tarihi Kent Merkezi, Sıhhiye, 15 Temmuz Kızılay Milli İrade Meydanı ve Bahçelievler semtinin bir bölümünü kapsayan yaklaşık 2000 hektarlık bir alan olarak tanımlanmaktadır. Bu alan, 1932 tarihli Ankara Nazım İmar Planı (Jansen Planı) sınırları esas alınarak belirlenmiş olup, tarihî dokunun korunması, yeşil alan sürekliliğinin sağlanması ve kentsel peyzajın gelişimi gibi temel kriterler dikkate alınmıştır. Çalışma alanının konumu Şekil 1'de sunulmaktadır.

Şekil 1. Çalışma Alanı Konumu (Güneş, 2017)

3.1. Veri Kaynakları

Çalışmada kullanılan ana veri kaynakları arasında, Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü (KVMGM) tarafından sağlanan mekânsal veri setleri, Ulusal ve uluslararası akademik literatür (Anonim, 2010; Anonim, 2015a; Anonim, 2016d; Arkun, 2012; Şahin, 2014; Bayraktar, 2013) ve 2023 Başkent Ankara Nazım İmar Planı yer almaktadır. Araştırmada, kentin tarihî ve kültürel mirasının yanı sıra açık ve yeşil alanların konumları, büyüklükleri, mekânsal dağılımları ve kentsel kimliğe olan katkıları detaylı olarak incelenmektedir.

3.2. Araştırma Yöntemi

Araştırma yöntemi üç ana aşamadan oluşmaktadır:

3.2.1. Literatür taraması ve veri toplama

Bu aşamada, yeşil altyapı planlaması, kentsel kimlik ve tarihî-medenî miras konularına odaklanan ulusal ve uluslararası literatür detaylı olarak incelenmiştir. Bu kapsamda:

- KVMGM tarafından sağlanan mekânsal veriler doğrultusunda, çalışma alanındaki tarihî miras unsurlarının envanteri çıkarılmıştır.
- Bu tarihî unsurlar, tarih öncesi dönem, Osmanlı Dönemi ve Cumhuriyet Dönemi olarak sınıflandırılmıştır (Güneş, 2017).
- Açık ve yeşil alanların belirlenmesi için, Hepcan (2013), Polat (2001) ve Gökyer & Bilgili (2014) gibi çalışmalarda yer alan kriterler esas alınarak analiz ölçütleri tanımlanmıştır.

3.2.2. Odak noktalarının belirlenmesi

Araştırmada, ArcGIS yazılımı kullanılarak 2023 Başkent Ankara Nazım İmar Planı'nda yer alan mevcut açık ve yeşil alanlar ile tarihî ve kültürel ögeler sayısallaştırılmış ve mekânsal dağılımları haritalandırılmıştır.

Bu analizler sonucunda, kentsel kimliği yansıtan somut ögeler belirlenmiş ve bu ögeler üç farklı kategoride değerlendirilmiştir:

- **Noktasal ögeler:** Anıtlar, tarihî yapılar, önemli meydanlar,
- **Alansal ögeler:** Parklar, rekreasyon alanları, tarihî meydanlar,
- **Çizgisel ögeler:** Ana ulaşım aksları, yaya yolları ve yeşil koridorlar.

Bu sınıflandırma doğrultusunda, çalışma alanındaki tarihî ve doğal peyzaj unsurlarının sürdürülebilir bir yeşil altyapı içerisinde nasıl bütünleştirilebileceği üzerine değerlendirmeler yapılmaktadır.

3.2.3. Koridorların Belirlenmesi

Yeşil ağ planlaması kapsamında, ana koridorların belirlenmesi için çeşitli mekânsal analizler gerçekleştirilmiştir. Bu analizlerde aşağıdaki kriterler dikkate alınmıştır:

- Yaya erişilebilirliği (yürüme mesafesi hesaplamaları),
- Eğim analizleri,
- Tarihî ve kültürel ögelere yakınlık,
- Açık ve yeşil alanlara erişim düzeyi.

Bu değerlendirmeler sonucunda, çalışma alanı sınırları içerisinde mekânsal sürekliliği destekleyen yeşil koridorlar belirlenmiştir.

Ayrıca, çalışma alanı ile bağlantılı olan diğer doğal ögeler (ör. Ankara Yeşil Kuşak Projesi, Atatürk Orman Çiftliği, Kazan ve Mogan Gölü, akarsu koridorları) mekânsal bağlamda analiz edilerek, kent ölçeğinde bütüncül bir yeşil ağ sisteminin nasıl oluşturulabileceği tartışılmaktadır.

4. BULGULAR

4.1. Tarihî ve Kültürel Ögeler

Kent kimliğinin temel bileşenlerinden biri olan tarihî ve kültürel ögeler, bu çalışmanın odak noktaları arasında yer almaktadır. Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü (KVMGM) tarafından sağlanan mekânsal veriler doğrultusunda, çalışma alanında 546 adet arkeolojik sit alanı,

9 adet kentsel sit alanı, 6 adet tarihî sit alanı, 6 adet doğal sit alanı ile çakışan alan ve 1 adet karma sit alanı olmak üzere toplam 568 adet sit alanı tespit edilmiştir.

Bu ögeler, ilgili literatür ışığında tarih öncesi dönem (İ.Ö. VIII-VII yy. - 1073), Osmanlı Dönemi (1073-1919) ve Cumhuriyet Dönemi (1919-günümüz) olmak üzere üç ana gruba ayrılarak sınıflandırılmıştır (Anonim, 2016d; Anonim, 2010; Arkun, 2012; Şahin, 2014; Anonim, 2015a; Bayraktar, 2013). Şekil 2, Şekil 3 ve Şekil 4'te sırasıyla bu dönemlerde öne çıkan tarihî ve kültürel yapılar ile açık alanlar sunulmaktadır. Özellikle Ankara Tarihi Kent Merkezi Yenileme Alanı kapsamında; kale içi ve yakın çevresi, tarihî ticaret bölgesi (Hanlar, Samanpazarı, Sulu Han), Augustus Tapınağı ve Hacı Bayram Veli Camisi, Hacı Bayram Tepesi eteklerindeki konut dokusu, Roma Dönemi'ne ait arkeolojik sit alanları ve erken Cumhuriyet Dönemi'ne ait yapılaşma alanları ön plana çıkmaktadır. Bu alanlar, Ankara'nın tarihî hafızasını, sosyal kimliğini ve kültürel sürekliliğini temsil etmektedir. Kentsel peyzaj içindeki konumları, kent kimliğinin korunması ve güçlendirilmesi açısından kritik bir rol üstlenmektedir (Güneş, 2017). Şekil 5, çalışma alanında yer alan tarihî ve kültürel ögelerin konumsal dağılımlarını göstermektedir.

Ankara Kalesi ve çevresi

Roma Hamamı

Şekil 2. Tarih Öncesi Dönemler Ait Bina ve Açık Alanlar (Orijinal)

Hacı Bayram Veli Cami ve çevresi

Hallacı Mahmut Türbesi

Eyne Bey Hamamı

Suluhan

Şekil 3. Osmanlı Dönemine Ait Bina ve Açık Alanlar (Güneş, 2017)

Anıtkabir

Türkiye Büyük Millet Meclisi

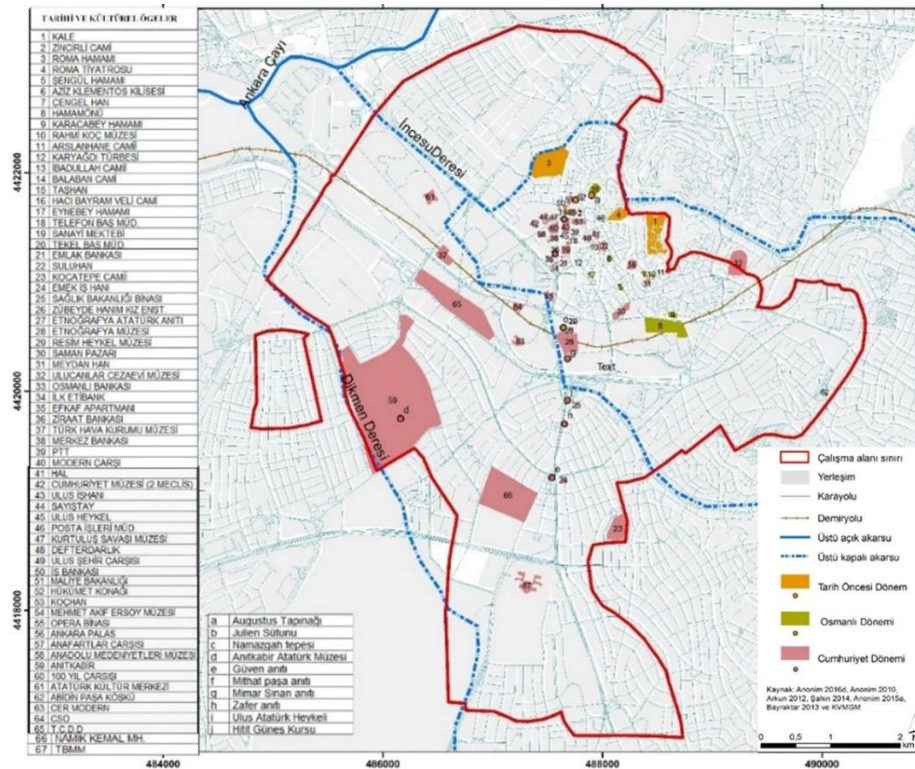

Kocatepe Cami

Atakule

Şekil 4. Cumhuriyet Dönemine Ait Bina ve Açık Alanlar (Güneş, 2017)

Şekil 5. Çalışma Alanı Tarihi ve Kültürel Ögelerin Konumsal Dağılımları (Güneş, 2017).

4.2. Açık ve Yeşil Alanların Belirlenmesi

Kentsel açık ve yeşil alanlar, yalnızca rekreasyonel işlevleri ile değil, aynı zamanda kent kimliğinin ve kültürel hafızanın birer bileşeni olarak da değerlendirilmektedir. Çalışma alanında yer alan açık ve yeşil alanlar, literatürde tanımlanan ölçütler doğrultusunda tespit edilmiş ve çeşitli kategorilere ayrılmıştır:

- Sosyo-kültürel değeri yüksek, mahalle parkı büyüklüğünde veya daha geniş alanlar,
- Kentin kimliğini yansıtan TBMM bahçesi, büyükelçilik bahçeleri gibi mekânlar,
- Üniversite kampüsleri ve benzeri alanlar.

Açık ve yeşil alanların belirlenmesinde, Polat (2001) ile Gökyer ve Bilgili (2014) tarafından önerilen hizmet yarıçapı ve kullanıcı profiline dayalı sınıflandırma esas alınmıştır. Ancak, bu standartlar oluşturulurken yol yoğunluğu, fiziksel engeller, arazi eğimi ve engebeli yapı gibi kısıtlayıcı faktörler göz ardı edilmekte ve yalnızca mesafeler kuş bakışı olarak hesaplanmaktadır (Harrison *et al.*, 1995).

Bu kapsamda, çalışma alanında yer alan başlıca açık ve yeşil alanlar, hizmet yarıçapları dikkate alınarak Tablo 1’de gösterilmiş ve yerleşim ölçeğinden kent ölçeğine kadar uzanan hiyerarşik yapı içerisinde sınıflandırılmıştır. Ayrıca, yeşil alanların mekânsal dağılımı ile tarihî ve kültürel öğelerin dağılımı karşılaştırılarak kentsel kimlik ile ekolojik süreklilik arasındaki ilişki ortaya konmuştur.

Tablo 1. Çalışma Sınırı İçindeki Başlıca Açık ve Yeşil Alanlar (Güneş, 2017)

Yeşil Alanlar	Nüfus	Yaklaşık alan büyüklüğü (da)	Park Kategorisi	Hizmet etki alanı (m)
Gençlik Parkı	Kent bütünü	270	Kent Parkı	1000
Kuğulu Park	3500-5000	7,7	Mahalle Parkı	800
Seymenler Parkı	Kent bütünü	67	Kent Parkı	1000
Botanik Parkı	Kent bütünü	65	Kent Parkı	1000
Kurtuluş Parkı	Kent bütünü	110	Kent Parkı	1000
50.yıl Parkı	Kent bütünü	190	Kent Parkı	1000
Abdi İpekçi Parkı	Kent bütünü	37	Kent Parkı	1000
Güvenpark	15000-30000	25	Semt Parkı	800
Altınpark	Kent bütünü	640	Kent Parkı	1000
Demetevler Parkı	Kent bütünü	76	Kent Parkı	1000
Cemre Parkı	Kent bütünü	61	Kent Parkı	1000
Mogan Parkı	Kent bütünü	445	Kent Parkı	1000
Gökçek Parkı	Kent bütünü	77	Kent Parkı	1000
Mavi Göl Parkı	Kent bütünü	260	Kent Parkı	1000
Harikalar Diyarı	Kent bütünü	795	Kent Parkı	1000
Göksu Parkı	Kent bütünü	508	Kent Parkı	1000
Atatürk Orman Çiftliği	Kent bütünü	43600	Bölge Parkı	25000

4.3. Çalışma Alanında Koridorların Belirlenmesi

Bu çalışmada, çalışma alanı sınırında sadece ana bağlantı koridorları, başka bir ifade ile birincil koridorlar belirlenmiştir. Koridorların belirlenmesinde temel olarak yürüme mesafesi, eğim, tarihi/kültürel öğelere yakınlık, metro duraklarına erişim ve yeşil alanlara yakınlık gibi kriterler esas alınmıştır.

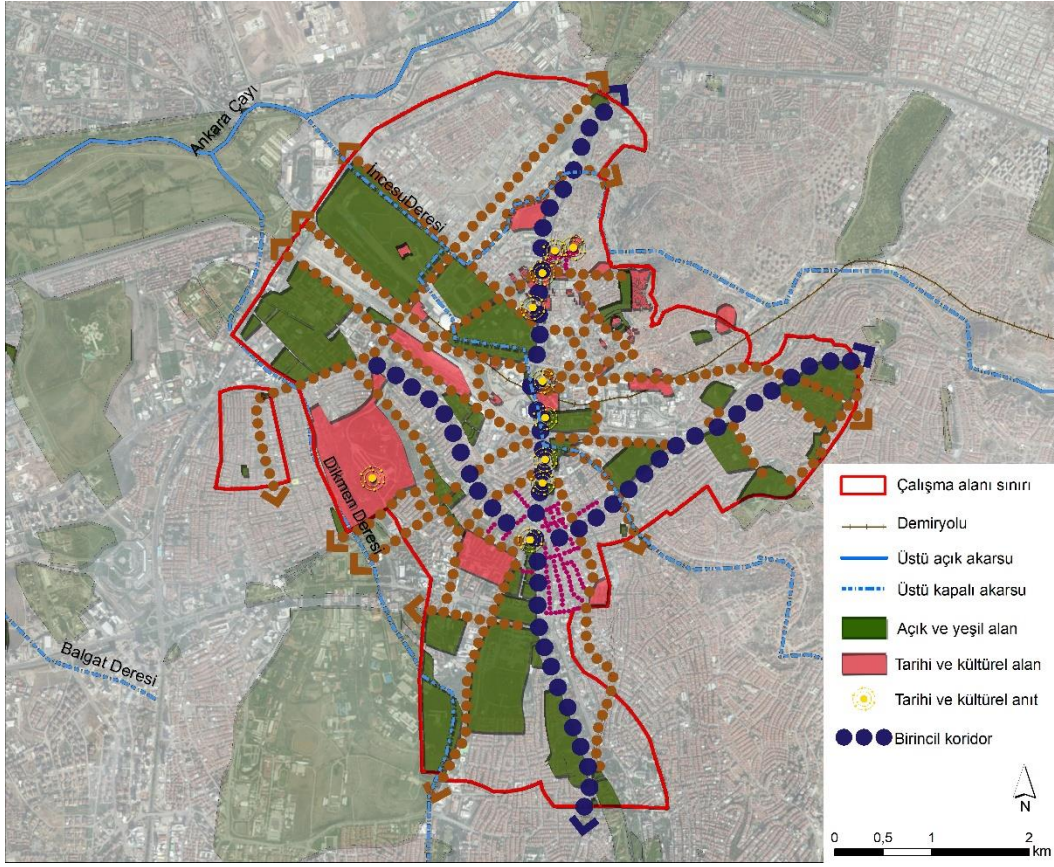
Avrupa Komisyonu'nun ve ilgili literatür, ideal yürüme süresi 15 dakika (yaklaşık 500 m) olarak kabul etmektedir. Çalışmada da bu kriter referans alınarak, tarihi ve kültürel öğelere, metro duraklarına ve açık/yeşil alanlara yakınlık açısından bir değerlendirme yapılmıştır. Ayrıca, yol eğimi açısından %5 ideal olmakla birlikte, %10'a kadar olan eğimler kabul edilmiştir.

Tüm bu kriterler dikkate alındığında, çalışma alanı içinde odak olarak belirlenen tarihî ve kültürel öğeler ile açık/yeşil alanların yoğun olduğu bölgeler arasında doğal olarak bağlantı sağlayan iki ana aks öne çıkmaktadır. Bu akslar, kentin kimliğini ve tarihî dokusunu yansıtan belirgin koridorlar olarak tanımlanmış ve Şekil 6'da gösterilmiştir:

Atatürk Bulvarı: Kuzey-güney yönünde uzanan bu aks, tarihî ve kültürel öğelerin yoğun olduğu bölgeleri birbirine bağlamakta ve ekolojik sürekliliği desteklemektedir. Ağaçlandırma, geniş kaldırımlar ve kent dokusuyla uyumlu yapısı nedeniyle, kentsel kimliği koruyan önemli bir kültürel ve ekolojik güzergâh olarak değerlendirilmektedir.

Ankara Metro Hattı: Doğu-batı yönünde konumlanan bu aks, metro duraklarına yakınlığı, yürüme mesafesi ve düşük eğimli yolları nedeniyle, erişilebilirlik ve bağlantı kriterlerini karşılayan bir ulaşım koridoru oluşturmaktadır.

Şekil 6, belirlenen ana bağlantı koridorlarını göstermektedir. Bu koridorlar, kent kimliğini ve tarihî dokuyu yansıtan önemli güzergâhlar olarak tanımlanmış ve yeşil ağ planlamasında temel yapıtaşları olarak belirlenmiştir.

Şekil 6. Çalışma Alanı Potansiyel Yeşil Ağ Ögeleri ve Koridorlar (Güneş, 2017'den geliştirilmiştir)

4.4. Çalışma Alanı Yakın Çevresinde Açık ve Yeşil Alanlar ile Potansiyel Koridorlar

Önerilen yeşil ağ planının sürekliliğini sağlamak amacıyla, çalışma alanının yakın çevresinde yer alan doğal ve kentsel öğeler de değerlendirilmiştir. Bu kapsamda dikkate alınan başlıca bileşenler şunlardır:

Ankara Yeşil Kuşak Projesi: Kentin çevresinde ekolojik işlevselliğe sahip yeşil alanların oluşturulmasını hedefleyen bu proje, hava kirliliği, sel ve plansız kentleşmeye karşı koruyucu bir rol üstlenmektedir.

Atatürk Orman Çiftliği: Artan yapılaşma baskısına rağmen, Ankara'nın önemli doğal alanlarından biri olarak korunması ve yeşil ağ planına entegre edilmesi gereken bir alan olarak değerlendirilmektedir.

Kazan ve Mogan Gölü Önemli Doğa Alanları: Ekolojik sürdürülebilirlik açısından kritik olan bu alanların, yeşil ağ planına dâhil edilerek kentsel ekosistemin bütüncül bir yapıya kavuşturulması önerilmektedir.

Akarsu Koridorları: Doğal peyzaj öğeleri arasında bağlantı sağlayan akarsu hatları, ekolojik sürekliliğin korunması açısından değerlendirilmiştir. Özellikle, eski dere yataklarının ekosisteme yeniden kazandırılması, biyolojik çeşitliliğin korunmasına katkı sunmaktadır.

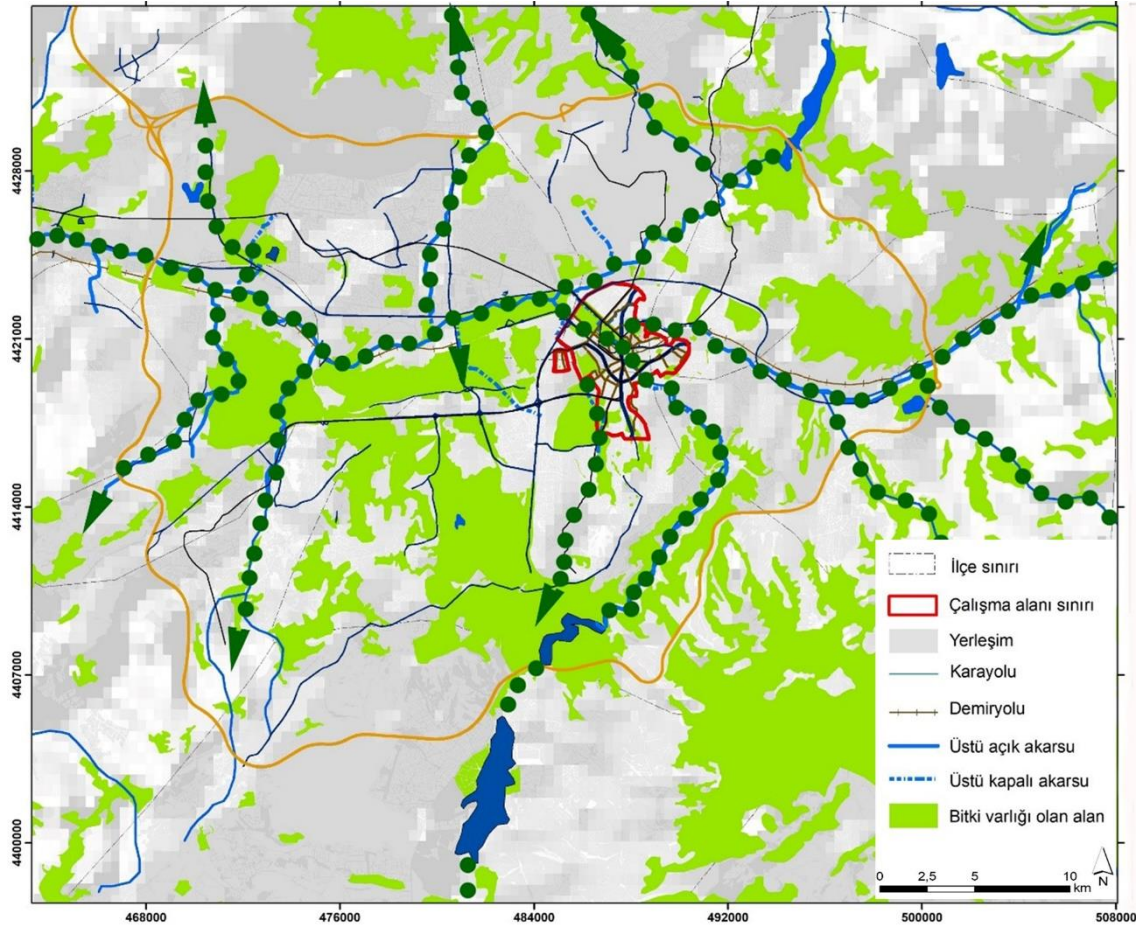
Bölge-Alt Bölge Ölçeğinde Potansiyel Yeşil Ağ Ögeleri: Peyzaj koruma değeri yüksek alanlar, tarımsal ve doğal peyzaj özellikleri göz önüne alınarak belirlenmiş; bu alanlar, ileride kentsel gelişim ve iyileştirme çalışmalarında koruma önceliği veya gelişim alanı olarak değerlendirilecektir. Bu kapsamda, Mogan Gölü ve çevresi gibi alanların yapı, toprak geçirgenliği ve erozyon riskleri gibi özellikleri analiz edilerek, hassasiyetleri belirlenmeli ve uygun iyileştirme kararları önerilmelidir.

Sonuç olarak, bu bulgular; çalışma alanı içindeki tarihî ve kültürel öğeler ile açık/yeşil alanların yoğunlukta bulunduğu iki ana aksın (Atatürk Bulvarı ve Ankaray Metro Hattı) kentin kimliğini ve mekânsal sürekliliğini sağlamada kritik rol oynadığını ortaya koymaktadır. Ayrıca, bu iki ana aks, çalışma alanı yakın çevresindeki diğer doğal ve kentsel öğelerle entegre edilerek, ekolojik sürdürülebilirliğin, biyoçeşitliliğin korunmasının ve kentsel kimliğin güçlendirilmesinin sağlanabileceği bütüncül bir yeşil ağ modeli oluşturulmasına zemin hazırlamaktadır.

Araştırma kapsamında değerlendirilecek olan bu alanlar, 2023 Başkent Ankara Nazım İmar Planı Açıklama Raporu'nda belirtilen başlıca yeşil alanlara ve kategorilerine göre değiştirilerek Tablo 2'de belirtilmiştir. Daha sonra CORINE arazi örtüsü verisi kullanılarak bitki varlığı, ÖDA'lar ile su ögesi belirlenerek çakıştırma yöntemi ile birleştirilmiştir. Bağlantılılık sağlayacak olan potansiyel koridorlar olarak akarsu hattı, karayolu ve demiryolu hattı eklenerek potansiyel yeşil ağ öğeleri haritası oluşturulmuştur (Şekil 7).

Tablo 2. Çalışma Alanında ve Yakın Çevresinde Bulunan Başlıca Açık ve Yeşil Alanlar ve Sınıflandırılmaları (Anonim 2015a; Güneş, 2017)

Açık ve yeşil alanlar	Alan açıklamaları
Doğal karakteri korunacak alanlar	- Özel Statülü Koruma alanları Gölbaşı Özel Çevre Koruma bölgesi, Milli Parklar Tabiat Koruma Alanları, Su Toplama Havzaları, Tarım Alanları/Havzaları, Orman Alanları - Diğer Koruma Alanları: Vadiler: Kent dışındaki Ova, Hatip ve Çubuk Çayı geçişleri ve Zir Vadisi ile kentsel yerleşim içindeki; İmrahor Vadisi, İncesu Vadisi, B. Esat Vadisi, Hatipçayı Vadisi, Hacı Kadın Vadisi, Ankara Çayı-Kalaba Vadisi, Dikmen Vadisi, Macun Deresi Vadisi, Ravlı Deresi, Lalahan Sel Kapanı, Nenek Vadisi, Kıbrıs Köyü Vadisi vb.
Kent parkları	Anıtkabir Parkı, Gençlik Parkı, Kuğulu Park, Seymenler Parkı, Botanik Parkı, Kurtuluş Parkı, Abdi İpekçi Parkı, Güvenpark, Altınpark, Demetevler Parkı, Cemre Parkı, Mogan Parkı, Gökçek Parkı, Mavi Göl Parkı, Harikalar Diyarı, Göksu Parkı, Milli Egemenlik Parkı, Adnan Ötüken Parkı, Abidin Paşa Köşkü Parkı, AOÇ Park ve Bahçeleri vb.
Yarı-özel açık ve yeşil alanlar/ Kamuya ait önemli açıklıklar	Kara Harp Okulu yerleşim alanı, Zırhlı Birlikler Okulu Tümen Komutanlığı, Gaz Maske Fabrikası ve Mamak Muhabere Okulu, Bilgi Sistemleri Komutanlığı arazisi, Etimesgut ve Güvercinlik Havaalanlarının bulunduğu askeri alanlar, ODTÜ arazisi, üniversite kampüsleri, Milli Kütüphane bahçesi, TBMM Park ve Bahçeleri, AKM, Büyükelçilik bahçeleri, Mezarlıklar.
Diğer yeşil alanlar	Kent içinde bulunan farklı büyüklükteki mahalle parkları.

Şekil 7. Çalışma Alanı Yakın Çevresinde Bulunan Açık ve Yeşil Alanlar ile Potansiyel Koridorlar (Güneş, 2017)

5. SONUÇ

Bu çalışmada, Cumhuriyet Dönemi Ankara'sında kentsel kimlik ile yeşil ağ planlaması arasındaki etkileşim analiz edilmiş ve kimlik temelli bir yeşil ağ plan modeli geliştirilmiştir (Güneş, 2017). Çalışmanın temel amacı, tarihî ve kültürel öğeler ile açık ve yeşil alanların bütünleştirilmesi yoluyla Ankara'nın kentsel kimliğini güçlendirmek ve sürdürülebilir bir yeşil altyapı oluşturmaktır.

Özellikle Ulus Tarihi Kent Merkezi'nde tespit edilen açık ve yeşil alan kaybı ile mekânsal parçalanma, ekolojik sürekliliğin ve rekreasyonel işlevlerin azalmasına neden olmaktadır. Bu doğrultuda, çalışmada mevcut açık ve yeşil alanların ekolojik sürekliliği sağlayacak ve rekreasyonel olanakları artıracak biçimde yeniden düzenlenmesi hedeflenmiştir. Önerilen model kapsamında, Atatürk Bulvarı ve Ankaray Metro Hattı ana bağlantı koridorları olarak belirlenmiş; bu sayede, çalışma alanındaki potansiyel yeşil ağ öğeleri, yakın çevredeki mevcut açık ve yeşil alanlarla bütünleştirilmiştir. Bu yaklaşım, kentsel dokunun sürekliliğinin korunması ve kentsel mekânın işlevselliğinin artırılması açısından kritik öneme sahiptir.

Ayrıca, Ankara Yeşil Kuşak Projesi, Atatürk Orman Çiftliği, Kazan ve Mogan Gölü gibi önemli doğal alanların kent ekosistemiyle bağlantılı hale getirilmesi sağlanarak, yeşil altyapının ekolojik dayanıklılığı ve rekreasyonel faydaları artırılmıştır. Yeşil ağ planının akarsu koridorları ve diğer doğal öğelerle entegrasyonu sağlanarak ekolojik denge, biyolojik çeşitlilik ve sürdürülebilir kentsel gelişim açısından bütüncül bir planlama yaklaşımı sunulmuştur.

Sonuç olarak, bu çalışma kapsamında geliştirilen kimlik temelli yeşil ağ plan modeli, Ankara'nın kentsel ekosistemine entegre edilmiş, kentsel kimliğin korunmasına katkı sağlayan ve sürdürülebilir bir yeşil altyapı öneren somut bir model olarak değerlendirilmiştir. Bu model, mevcut

kentsel dokunun korunması ve iyileştirilmesi ile gelecekteki planlama süreçlerinde temel bir referans noktası olarak değerlendirilebilir.

6. TARTIŞMA

Kentleşme süreçleri, küresel ölçekte hızla ilerlemekte olup kentsel ekosistemler, sosyal yapı ve kent kimliği üzerinde derin etkiler yaratmaktadır (Akalın, 2015). Yeşil altyapı, kentlerin sürdürülebilir gelişimini destekleyen kritik bir bileşen olup, kentsel ekosistemlerin korunması ve kent kimliğinin sürdürülmesi açısından önemli bir rol oynamaktadır (Benedict & McMahon, 2006). Tarihî ve kültürel kimliği güçlü kentlerde, bu kimliğin korunması ve sürdürülebilirliğinin sağlanması, kent planlama süreçlerinde giderek daha fazla önem kazanmaktadır (Pauleit et al., 2017).

Çalışma kapsamında yapılan mekânsal analizler, Ulus, Sıhhiye ve Kızılay bölgelerindeki yeşil altyapının kentsel kimlikle olan ilişkisini ortaya koyarak mekânsal sürekliliğin ve ekolojik bağlantılılığın güçlendirilmesi gerekliliğini vurgulamaktadır. Bu bulgu, uluslararası literatürde belirtilen yeşil altyapının mekânsal sürekliliği ve kent kimliğini destekleyici rolüyle örtüşmektedir (Hansen & Pauleit, 2014). Coğrafi Bilgi Sistemleri (CBS) analizleri, kent içi yeşil alanların mekânsal organizasyonunu ortaya koyarak, entegre planlama modellerinin geliştirilmesine olanak sağlamaktadır (Gómez-Baggethun & Barton, 2013).

Yeşil altyapının kent kimliğini koruma ve sosyal etkileşimi artırma rolü, yalnızca estetik bir unsur olarak değil, aynı zamanda ekolojik sürekliliği sağlayan ve kentsel dirençliliği artıran bir mekanizma olarak ele alınmalıdır. Yeşil koridorlar ve ekolojik bağlantılı ağların, tarihî mekânların korunması ve kentsel ekosistem hizmetlerinin artırılması açısından kritik olduğu görülmektedir (Pauleit et al., 2017). Londra ve Kopenhag gibi kentlerde uygulanan yeşil altyapı politikaları, tarihî kent dokusunun korunması ve kentsel ekosistemlerin düzenlenmesi amacıyla etkin bir şekilde kullanılmaktadır (City of Copenhagen, 2020; Tuna, 2021).

Yeşil altyapı planlamalarının tarihî meydanlar, parklar ve kültürel miras alanları ile bütünleşik şekilde tasarlanması, kent kimliğinin korunmasına ve kolektif belleğin güçlendirilmesine önemli katkılar sunmaktadır (Gulrud et al., 2018; Wickenberg et al., 2021). Malmö ve Stuttgart gibi kentlerde uygulanan ekolojik planlama yaklaşımları hem ekolojik sürekliliği sağlamış hem de kentsel ekosistem hizmetlerini optimize etmiştir (Pauleit et al., 2017).

Ankara'da yapılan mekânsal analizler, mevcut yeşil alanların parçalı bir yapıya sahip olduğunu ve yeşil koridorlar arasındaki bağlantılılığın yetersiz olduğunu göstermektedir. Bu eksiklik, ekolojik sürekliliğin kesintiye uğramasına ve kentsel kimliğin zayıflamasına yol açmaktadır (Sandström, 2002). Stuttgart ve Londra'da uygulanan ekolojik bağlantılılık ilkeleri, tarihî alanlarla modern kentsel planlamaların entegre edilerek kent kimliğinin korunmasına olanak tanımaktadır (Pauleit et al., 2017).

Ankara'da incelenen Güvenpark, Gençlik Parkı ve Kurtuluş Parkı gibi kamusal yeşil alanların, yalnızca fiziksel varlıkları ile değil, aynı zamanda toplumsal etkileşimdeki rolleriyle de ön plana çıktığı belirlenmiştir. Malmö'de uygulanan toplum odaklı planlama yaklaşımlarının, Ankara gibi kentlerde de benimsenmesi, toplumsal katılımı teşvik ederek yeşil altyapı projelerinin kentli ile bütünleşmesini sağlayabilir (Fernández-Pablos et al., 2021).

Bu bulgular doğrultusunda, Ankara'nın tarihî kent kimliğinin korunması ve geliştirilmesi için kapsamlı bir yeşil altyapı stratejisinin oluşturulması gerekmektedir. Kent genelinde yeşil alanlar arasındaki bağlantılılığı güçlendiren ekolojik koridorlar ve toplum temelli planlama modelleri, Ankara'nın sürdürülebilir kent vizyonuna katkı sağlayacaktır. Özellikle tarihî dokunun korunması

için mekânsal sürekliliği destekleyen planlama yaklaşımlarının benimsenmesi hem ekolojik hem de kültürel sürdürülebilirliği güçlendirecektir.

Son olarak, CBS analizleri ve çok katmanlı mekânsal modelleme teknikleri kullanılarak, yeşil altyapının mekânsal organizasyonu daha etkili hale getirilebilir ve Ankara'nın tarihî kent kimliği ile ekolojik sürdürülebilirliği arasında güçlü bir denge oluşturulabilir.

KAYNAKÇA

- Akalın, M. (2015). Kentsel dönüşüm uygulamalarının kentsel kimlik üzerindeki etkileri: İstanbul, Eskişehir ve Bursa örnekleri. *Süleyman Demirel Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 35, 47-64. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/sufesosbil/issue/75232/1234354>
- Ankara Büyükşehir Belediyesi. (2015). 2023 Başkent Ankara Nazım İmar Planı açıklama raporu, etüdler ve müdahale biçimleri. Balkan Ciltevi.
- Arkun, A. K. (2012). *Ulus tarihi kent merkezi kültürel peyzaj öğelerinin değişimi ve dönüşümü* (Doktora tezi). Ankara Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü.
- Bayraktar, N. (2013). Tarihe eş zamanlı tanıklık: Ulus ve Kızılay meydanlarının değişim süreci. *Ankara Araştırmaları Dergisi*, 1(1), 20-35.
- Beatley, T. (2016). *Handbook of biophilic city planning & design*. Island Press.
- Benedict, M. A., & McMahon, E. T. (2006). *Green infrastructure: Linking landscapes and communities*. Island Press.
- Carmona, M. (2019). Place value: Place quality and its impact on health, social, economic and environmental outcomes. *Journal of urban design*, 24(1), 1-48.
- City of Copenhagen. (2020). *Copenhagen facts*. <https://international.kk.dk/artikel/copenhagen-facts>
- EEA (European Environment Agency). (2021). *Green infrastructure and ecosystem services in urban areas*.
- Erbaş Gürler, E., & Özer, B. (2013). The effects of public memorials on social memory and urban identity. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 82, 858-863. <https://doi.org/10.1016/j.sbspro.2013.06.361>
- European Commission. (2021). *Green infrastructure: Enhancing Europe's natural capital*. <https://ec.europa.eu>
- Fernández-Pablos, E., Verdú-Vázquez, A., López-Zaldívar, Ó., & Lozano-Diez, R. V. (2021). Periurban areas in the design of supra-municipal strategies for urban green infrastructures. *Forests*, 12, 626. <https://doi.org/10.3390/f12050626>
- Gill, S. E., Handley, J. F., Ennos, A. R., & Pauleit, S. (2007). Adapting cities for climate change: The role of the green infrastructure. *Built Environment*, 33(1), 115-133. <https://doi.org/10.2148/benv.33.1.115>
- Goethe-Institut. (n.d.). *Goethe-Institut Ankara*. <http://www.goethe.de/ins/tr/ank/prj/urs/geb/res/kas/trindex.htm>
- Gómez-Baggethun, E., & Barton, D. N. (2013). Classifying and valuing ecosystem services for urban planning. *Ecological Economics*, 86, 235-245.
- Gökkyer, E. ve Bilgili, B. C. 2014. Bartın İli Örneğinde Yeşil Alanların Ulaşılabilirliğinin Değerlendirilmesi Üzerine Bir Araştırma. *SDU Faculty of Forestry Journal*, 15(2).
- Gulrsud, N. M., Hertzog, K., & Shears, I. (2018). Innovative urban forestry governance in Melbourne?: Investigating "green placemaking" as a nature-based solution. *Environmental Research*, 161, 158-167.
- Hansen, R. and Pauleit, S. 2014. From Multifunctionality to Multiple Ecosystem Services? A Conceptual Framework for Multifunctionality in Green Infrastructure Planning for Urban Areas. *Ambio*, 43, p. 516-529.
- Harrison, C., Burgess, J., Millward, A., & Dawe, G. (1995). *Accessible natural greenspace in towns and cities: A review of appropriate size and distance criteria* (English Nature Research Report No. 153). English Nature.

- Hepcan, Ş. (2013). Analyzing the pattern and connectivity of urban green spaces: A case study of Izmir, Turkey. *Urban Ecosystems*, 16, 279–293. <https://doi.org/10.1007/s11252-012-0271-2>
- Kavaratzis, M., & Kalandides, A. (2015). Rethinking the place brand: the interactive formation of place brands and the role of participatory place branding. *Environment and Planning A*, 47(6), 1368-1382.
- Lennon, M. (2015). Green infrastructure and planning policy: A critical assessment. *Local Environment*, 20(8), 957–980. <https://doi.org/10.1080/13549839.2014.880411>
- Lynch, K. (1960). *The image of the city*. The MIT Press.
- Mell, I. C. (2010). *Green infrastructure: Concepts, perceptions and its use in spatial planning* (PhD Thesis). Newcastle University.
- Pauleit, S., Zölch, T., Hansen, R., Randrup, T. B., & Konijnendijk van den Bosch, C. (2017). Nature-based solutions and climate change—four shades of green. *Nature-Based Solutions to Climate Change Adaptation in Urban Areas*, 29-49.
- Polat, A. T. (2001). *Kent parkı kavramı ve Konya için örnek bir çalışma* (Yüksek lisans tezi). Selçuk Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü.
- Radstrom, S. (2014). A PlaceSustaining framework for local urban identity: An introduction and history of Cittaslow. *Italian Journal of Planning Practice*, 1(1), 90-113.
- Sandström, U. G. (2002). Green infrastructure planning in urban Sweden. *Planning Practice & Research*, 17(4), 373–385. <https://doi.org/10.1080/02697450216356>
- Seamon, D., & Sowers, J. (2008). Place and Placelessness, Edward Relph. *Key texts in human geography*, 43, 51. DOI: 10.4135/9781446213742.n5
- Şahin, P. (2014). *Atatürk Bulvarı'nın Ulus - Sıhhiye bölümünün kentsel peyzaj tasarımı açısından irdelenmesi* (Yüksek lisans tezi). Ankara Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü.
- T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı. (n.d.). *Kültür ve tabiat varlıkları*. Ankara Kültür ve Turizm İl Müdürlüğü. <https://ankara.ktb.gov.tr/TR-152363/kultur-ve-tabiat-varliklari.html>
- Tuna, A. (2021). İngiltere’de yeşil altyapı kavramının uygulama örnekleri üzerinden irdelenmesi. *Avrupa Bilim ve Teknoloji Dergisi*, 21, 416-423.
- Tzoulas, K., Korpela, K., Venn, S., Yli-Pelkonen, V. J., Kazmierczak, A., Niemelä, J., & James, P. (2007). Promoting ecosystem and human health in urban areas using green infrastructure: A literature review. *Landscape and Urban Planning*, 81(3), 167-178. <https://doi.org/10.1016/j.landurbplan.2007.02.001>
- United Nations Department of Economic and Social Affairs. (2018, May 16). 68% of the world population projected to live in urban areas by 2050, says UN. *United Nations*. <https://www.un.org/tr/desa/68-world-population-projected-live-urban-areas-2050-says-un>